

NARODNA

Letnik 10
Štev. 15

Premišljaj ta teden
globokost in resničnost sledečih rekov, citatov in gesel:

„Ne samo, kar velewa mu stan,
kar more,
to mož je storiti dolžan!“

„Kdor zaničuje se sam, podlaga
je tujčevi peti.“

„Sloga jači, nesloga tlači.“

Uredništvo in upravnishrvo v Ptuj. Ček rač. 16.089.
Naročnina za celo leto Din 28^{.-}, pol leta Din 20^{.-},
za deljena plačila se račun vsaka številka 1 dinar.

PTUJ, dne 23. aprila 1932

Cena oglasov: Po cedniku odn. po dogovoru.
Cena malih oglasov: Vsaka beseda Din 1^{.-} in — 50.
Večkrat: objave po dogovoru.

O tiskovnem zakonu, vladah in časopisni cenzuri.

(Našim razboritim čitateljem, kritičnim prijateljem, borbenim dopisnikom in preradikalnim sotrudnikom v prijazen pouk!)

V veliki množici raznih zakonov in predpisov je menda tiskovni zakon še najbolj neznan široki javnosti, ker se tudi na sonjaji le od časa do časa rabi v redkih javnih razpravah. In še v teh primerih gre navadno za klevečo po čem časopisja. — Povsem razumljivo je, da pri takih okoliščinah ne more imeti javno t p'avega pojma o današnjih zakonskih predpisih o tisku ter se le tu in tam, čim zagleda v listu kako belo listo ali izdolben stavek misli svoje o strogosti zakona, kateremu se mora povsod vsak državljan brezpogojno pokoravati ter se po njem ravnati; kajti sicer bi bil rakon le kos papirja za arhivo, pa'ke in može in bi neupoštevanje zakona vedlo skupnost k anarhiji — brezvladju.

Ker pa še nismo anarhisti, četudi nas imajo eni za boljševike, drugi za komuniste, tretji za socijaliste, demonstirane „k'rikalce“ itd. je naša dolžnost, da povemo javnosti v pouk par tozadevnih pojasnil. Kakor so nam že kot rekrutom nekda vtepal „frajtarji“ v glavo tisti stereotipni „Befehl muss befolgt werden!“ (pa četudi je bil večk at tak „Befehl“ proti normalnim človeškim možganom), tako moramo danes, v dobi graditve velike konsolidacije države na znotraj in zunaj — ne mo' da iz strahu pred kašo in ričetom, ampak iz ljubezni do skupnosti

spoštovati vsak zakon v trdnem upanju do zakonodajalca. Saj je znano, da so v slučajih prav težkih bolezni najbolj esudno okusna zdravila najbolj učinkovita. V časih mora zdravnik seči po nožu, strupa itd., da reši usodo bolnikovo. To je samo primera za težak položaj raznih vlad (režimov), ki snujejo najbolj učinkovite zakone v soglasju vseh poklicnih ministrov, narodne skupščine ter merodajnih javnih starovskih korporacij. So v vlogi zdravnikov bolnega državnega telesa. Tako je pri nas, tako je povsod na svetu.

Posamezni „šef-zdravniki“ (ministerski predsedniki) so v različnih dobah različno vodili politiko svojega zdravljenja: Pokojni Nikita Pašič je grozil z — amputacijo; tudi že pokojni Stjepan Radič je božal jugoslovanskega bolnika s tolažilnim balzami miru, človečanstva in ljubezni, upanja v boljše čase in — potrpljenstvo, ki je božja mast; Svetozar Pribičević se je zadržal nad bolnikom, o katerem je mislil, da — simulira; Ljuba Davidović in dr. Korošec sta se posluževala „Blaženega žegna“; Peter Zivković energičnih injekcij itd. — Vsak po svoje. Vsi so sestavljali po svojem znanju najboljše recepte: zakone.

Ako se tak „konzilij zdravnikov“ skrega med seboj radi bolnika, njegove bolezni in načina zdravljenja — ali pa vsi solidarno obupajo, tedaj pravimo temu „kriza vlade“. Potem se navadno izmenja šef-zdravnik ali pa vsi. — To je povedano seveda v lepi, razumljivi primeri vsem nergačem v pouk in informacijo.

Mnogo naših preveč razboritih čitateljev nam očita prav po krivici, da

smo premehki napram raznim vprašanjem in pojavom doma in po svetu; mnogim kritičnim prijateljem smo preveč mnogostranski, ker se n'p'emo nobenemu zameriti; na preveč borbene dopisnike pa se je poleg cenzure aboniral uredniški koš, ki ima zelo veliko želo, dočim na in preradikalnim sotrudnikom nočejo v glavo niti bele lise v listu ter nam očitajo „figavost“, preteč nam z bo'kotom in preziranjem, ker ne poznajo strogi določb zakona o tisku, ki se v pogledu svoje strogosti stopnjuje že od l. 1925 dalje! Sedem bridkih let za preskušnjo potrpežljivosti novinarske kože! Vendar je stogi tiskovni zakon, izdan od narodne skupščine bil še do' kaj mil, ker so oblasti ublažile kazenski postopek. S 6. januarjem se je ta zakon zelo poostiril v pogledu slučajev, ki so predpogoj za zaplembo (konfiskacijo) listov in sicer prav razumljiv prestopek zoper državo po občem kaz. zakoniku, prestopki po zakonu o zaščiti države ali pa ža'itev oblastvenih organov brez utemejitve iznesenih dejstev. Pa' pa je po novem zakonu odpadel primer konfiskacije lista za primer žaliive narodne skupščine, kar je povsem razumljivo, kajti stara narodna skupščina, ki je večkrat bolj naličila na sejmu se pretepajočim mešetarjem, kakor paramentu kulturne države je bila ukinja, a nova skupščina (sedanja) se tudi ni zavarovala pred napadi, zato ne uživa začetne potome zaplembe. — Poprej je odločalo o zaplembi redno sodišče, priziv na apelacijo je bil dovoljen. Sedaj ni nobene pritožbe razun v prav posebnih slučajih, ki pa javnost ne zanimajo. Gospod notranji minister pa sme

list, ki je bil v enem mesecu trikrat zaplenjen sploh ustavi, njegovo nadaljno izhajanje pa zabraniti.

Sedaj vidite nergači iz vrst preveč razboritih čitateljev, zakaj nismo objavili vseh vaših bridkih opomb glede zločeste gospodarske krize v okviru vaše sicer upravičene nevolje; sedaj veste vi, kritični prijatelji, zakaj se marsikaj mo' a pisati s prav milo besedo, četudi je v govoru prav bridka resnica. Naši borbeni dopisniki bodo razumeli, da vsega ne smemo dati na sicer zelo potrpežljivi papir, ker zakon je — zakon; preradikalni dopisniki pa si naj k srcu vzamejo naše dobrohotne nauke in naj razumejo, kako težko je delo novinarjev, četudi neodvisnih. Vendar se najdejo izhodi tudi iz zanjc cenzure, katere omiljenja se nam že obeta radi spoznanja pretirane strogosti sedanje cenzure.

Vsi naj pomnijo, da ni mogoče vsem ust'eci: Strogemu zakonu in javnosti, ki je zelo izbirčna in kritična. Zato potrpite v imenu božjem vsaj nekaj mesecev; kajti nikdo od vas, ki plača časopisno naročnino, ne bo zadovoljen, da istega takozvana „višja sila“ ustavi zato, ker je dal duška vaši kolikotol'ko utemeljeni nevolji. —

Kritizirati pa sme svobodno vse, kar je vredno javne kritike, ki pa morate imeti za podlago tri lepe lastosti: Resnico, pravico in — ljubezen. —

Večkrat je cenzorju težko, da kako stvar zapleni, ker mora to storiti večkrat tudi v primerih, ko gre za stvar, ki je njemu — izven urada — morda na moč simpatična.

Podpirajte nas vsi, ki ste dobre volje!

PODLISTEK.

Je pa davi slanica padla ...

Ko se je solnčnega pomladega jutra pomikal proti pokopališču v N. mrvaški sprevo d z belo krsto v spremstvu be'oblečeni deklic, je prihitel k meni kakor drobna ptica spomin iz davne mladosti. . . In temu spomnu, kristalno nočistem, kakor jutranja rosa na keliču liže posvečam te vrstice.

—:—

Jelici je cvetela dvajseta pomlad.

Kadarkoli in kjerkoli se je pojavila, vse je gledalo za njo: možki s pitajeno, neizgovorjeno željo v srcu, ženske z než azno zavistjo v duši, z zavistjo, ki ni hotela žaliti. . .

„Glejte, glejte, Jelica je. . .“ so veselo vsikljali mestni komiji, kadar so jo videli v mestu. Pa niso verjeli sami sebi: da je ona; kajti vedeli so, da se redkokedaj prikaže v mesto. Kadar pa se je prikazala, takrat so se vse oči obrčale nanjo. . .

„Ona je, gotovo ona!“ je vsiknil mlad fant, ko se je ozrl skozi okno trgovine.

„Lažeš, nemogoče!“ so zmedeno in zmečano odgovarjali njegovi tovariši in prihiteli vsi k oknu.

„Kakor hod srne je njen korak“ rekel je eden.

„Hodi, kakor bi štel cekine“ je odgovoril drugi.

„Ščkana je kakor veverica“ je pristavil tretji in tako so se vrstile sodbe na njej — Jelici, vitki devojki, kateri je vzevetela jedva dvajseta pomlad.

„Bogve, ali je čula krilate opazke, ki so letale za njo liki pestri svilokrili metuljčki za vonjavim cvetom?“

Ni se zmenila prav za nikogar. Tih in resen je bil njen pogled. Obrazek kakor odsev belega lilijnega cveta. . . Ličeca, kakor tih odmev žalostne pesmice. . .

Tiha in resna je hitela mimo trgovin. Vse oči so bile vprte v njo, ali ona ni ničesar čula, ničesar videla. Zatopljena v težko, mučno misel — je hitela in izginjila v gostem drevoredu kraj reke. Izginila je vsen očem. . .

Na bregu je obstala in se zazrla v zelene valove nerazumno mrmrajoče reke in se zamislila v daljo, kakor da hoče čitati rešitev težke uganke v valovih

reke. . . Trudna je sedla na klopico, odprla ročno torbico in potegnila iz nje drobno stvarco, zavito v košček svilnatega papirja.

En sam pogled v skrivnostni šepet valov in zavojček je odletel — v vodo. Papiček, zmocen je odplaval po valovih brez one male stvarce, ki je zdrknila na deroče dno med kamenje, školjke, ribe. . .

Jelica se je zravnala, kakor za hip osvobodjena težkega bremena, ki je tlačil n'eno dušo; dvignila je ponosno svojo glavo in odšla domov. . .

Tista drobna stvarca je zdrknila na dno reke, med prodec, školjke, ribe, — kjer kraljujejo vile povodkinje, katerim služi vdano — povodnji mož. . .

Drobna stvarca — prstan zaročni.

—:—

Celo zimo je sedela v svoji sobici, ga ogledovala, strmela vanj, ugibala njegovo ta in tvenost, — vendar ga ni spoznala, ga ni razumela.

Njej se je zdel podoba večnosti brez začetka in kraja.

Kadarkoli so dekleta — navadno po večerih — prihajale mimo njenega

okna ter jo zvale, naj gre z njimi k pevski ali gledališki vaji, vselej je odklonila prošnjo svojih tovarišic.

Njene drugarice Anica, Marica in Olgica so tupatam metale kamenčke v njeno okence in zvale:

„Pridi, Jelica z nami!“

„Ne morem! . . .“ je bil komaj slišen odgovor, zajet v prikrito in globoko žalost.

In so odšle — žalostne in šepetale med seboj sočutno s čuvstvom neoskrujenih duš:

„Nekaj strašnega gloda srce uboge Jelice“. . .

In po hišah, kjer so ljudje opol dne in po večerih sedeli pri mizah in se pomenkovali o različnem, so tožili: „Jelice ni več videti na ulici. Zamisljena je zelo in oslabela je revica; nekaj strašnega jo teži“. . . In tako so ugibali to in ono, vsi dobri in hudobni ljudje, ugibali dobro in zlo, pa samo ugibali in govorili. . .

Ko se je poslovila zima, je vzbrstelo prvo brstje in z njim ponižne vijolice, beli zvončki in zlate trobentice.

Odš'e so dekleta, nabirat prvih rožic za oltar Skrivnostne Rože. . .

Ivan Kočar — Domžale:

Bratje, bodimo trezni!

S strahom opazujemo našo mladino, ki tako samozavestno in neozirajoč be na mnoge opomine onih, ki se postavljajo v bran proti neugnanemu sovražniku alkoholu, drvi v lastno pogubo.

Kriza, ki je zajela ves svet ne odnehaje, temveč se še skoro bolje postaruje, toda kljub temu se ne ustavi naša podivjanost in ponorelost. Mi drvim naprej v še večjo pogubo in tonemo v povodnji nesrečnega alkohola, ki zahteva vedno novih žrtv. Številni ubofise vrstijo: zdaj kakolje brat brata sin očeta, mož ženo, mladi gospodar očeta preužitkarja. Kaj je vzrok tega zlobnega divjaštva? Običajno nesrečni alkohol!

Pa zakaj nekateri ljudje, vzlasti mladi fantje toliko pijejo? Ne samo zato, ker je dobro, marveč zato, ker je imenitno! Domišljajo si, kakšna čast je to, če veliko pijače vlijejo v svoj trebuh. Če je to čast, potem zasluži veliko večjo čast živina v hlevu in čeber pod kapom, ki spravijo veliko več vode v sebe kot trebuh ničvrednega pijanca.

Po mestih in istotako tudi po deželah, so ob praznikih krčme nabito polne. Med razuzdanim veseljačenjem se čuje o hreščeci glasovi harmonike, vrste se pari, sami mladi pari, — mladost v kateri zremo našo bodočnost. A kakšna je ta mladost? Vsa razprijeta in ponorela, divja in razbrzdana, bla je strah gledati v ta lice!

Veseljačenje traja počej pozno v noč, dokler ne vzrojijo razgreti vinski duhovi! . . .

In kaj se zgodi potem? Nenadno nastane prepir in največkrat zaradi neznanega ali pa prav malenkostnega vzroka! Pridušeni krik se začuje; zabliškajo se noži in nastane potlej pravcata bitka, ki zahteva zopet nove žrtve, — žrtve strupenega alkohola. . .

Ali ni že prava vojna požrla dovolj naših fantov, katerih trupla trohniijo daleč od rodne grude na prostranih ruskih poljanah — onkraj žalostnega Dnjestra, na Laškem in drugih bojiščih?

Kje nam je treba poprijeti za delo,

da se postavimo v bran temu zakletemu sovražniku človeštva? Vsi smo dolžni pomagati! Predvsem starši, ki naj bi že malemu otroku večpili v srce strah pred zastrupilcem ljudstva — alkoholom. Gotovo pa se to ne dogaja, posebno po vino-odnih krajih ne, kjer pijejo otroci vino namesto vode in mleka. . .

Ni čudno potem, da je naša mladina tako divjaška, ko se že v otroških letih vda pijančevanju. In če bi zmer-no uživali alkoholne pijače, kakor to dela drugi prosvetljeni narodi, ne bi imelo za nas usodnega pomena, nego se vdajamo tako divjemu popivanju.

Naša ožja slovenska domovina ima ob vsaki priliki, veseli ali žalostni nešteto veselic, na katerih se ne samo pleše nego se tudi prazniijo sodi. Mor-da mi bo kdo ugovarjal, da razne prilike še vneteje slavijo Dunajčani in Parižani. Naj le, ker imajo denar, a mi smo siromaki, ki moramo preje piti do večjega blagostanja, predno si lahko privoščimo razkošje bogatinov. Vseh teh veselic in prireditev je pri nas na Slovenskem več ko preveč. Z veseljačenjem in brezmejnimi pijančevanjem Slovenci ne bomo napredovali ne na gospodarskem, ne na prosvetnem polju, pač pa nam je tako divje pijančevanje lahko usodno, ker po vsem posnemamo rdečepolte Indijance, — ki so za omamni strup „belih“ osvojevalcev prodali svojo vekovito kulturo in vse zgodovinske tekovine, katerim se čudijo zgodovinarji. Čisto plemo Indijancev je izginilo skoro docela, ker se je dalo v oblast angleškega žganja in „bele kulture“, ki je vedela, s čim lahko iztrebi močan in zdrav narod, ki ne pozna strupenih mamil. —

(Dostavek uredništva: Članek našega sotrudnika iz Domžal, katerega prispevke smo že večkrat priobčili in jih še bomo je kakor nalašč za naše razmere. Nešteti poboji, umori, krvavi ekscesi in druge nerodnosti pri nas polnijo kolone časopisja. Ne bilo bi napačno, ako bi se našel izdajatelj za list pod imenom „Pijanec“ ali „Aufbiksar“. Ta bi moral vestno zbirati vse zločine in nerodnosti, katere je neposredno zakrivil nesrečni alkohol, ostalo časopisje pa bi se naj bolj bavilo z gospodarskimi in kulturnimi problemi naše lepše demo-

nevidno začrtane v drobno zlato. Bil ji je podoša nedoumljive večnosti, slugi pristan dar pokojne mamice. . .

„Atek, zakaj čitate vedno in vedno v teh zaprašenih knjigah?“

„Iščem resnice, otrok“ ji je odgovoril ljubeznivo njen oče, osiveli učitelj.

„Atek, ali je kje resnica? Ali ni vse okrog nas — ena sama velika laž, atek?“

Stari je dvignil svojo srebrolaso glavo počasi in nemirno pogledal svojo hčerko. Videl jo je, kako je oslabela — nekdanj bujno dekle — zdaj pa preveč vitka, osušena, kakor senca. Njeni lepi lasje so se kaj lepo podali bolestenemu izrazu v trpečem, a vedno lepem licecu. Kadar se je kak solnčni žarek ukradel in zasijal v diadem njenih las, so bile kakor okna Marijine cerkve ob solnčnem zahodu. . .

„Jelica, pri ljudeh iščeš zamanj resnice. Samo tu goji v tej modri jasnini in v teh zaprašenih knjigah.“

Ob teh besed je ostala v Jeličini duši globoka sled. Odsihmal je sedela pri knjigah in iskala resnice, medtem ko je dobrava prepevala neizpeto pesem:

vine. Iz razloga, ker se sramujemo te kulturne sramote tudi ne priobčujemo — principijsko ne — takih izgrediv. Piti ni zločin. Le po pameti pijmo božjo kapljico in zmernost bodi nam načelo življenja!

Naši naročniki iz Ptuja so pokazali dobro voljo ter skoro vsi poravnali naročnino v naprej, s čemur so nudili listu izdatno oporo. Uprava lista se vsem iskreno zahvaljuje predvsem posebnim dobrotnikom lista.

Francoska ministra: Laval in Cathal.

Najnovjša iznajdba

Stroj, katerega motor si čbesiš na letet in tako lahko žnjim žanješ, kosiš, vrtaš žagaš in druga dela opravljaš.

„Vstani moja rožica!

Zlato solnce se smeji, —

gora, log in gozd cveti!

Vstani, moja ljubica,

pojdi v gozdč moj z menoj!“ . . .

Jelica pa je gledela od dne do dne in iskala — resnice . . .

—:—

Bilo je v maju, ko so padali prvi črešnjevi cvetj. —

Stari farni zvon je zvonil tako otožno, v srce segajoče, da bi kamen zajokal.

Svilena zelen je odevala hrib in dol. Bil je lep spomladni dan, poln smejanja, šepetanja in radosti.

Po cestah pa se je plazil pritajen šepet in ljudje so si skrivoma brisali solze:

„Pomisli, šele dvajset let — in že je umrla! Pomisli, šele dvajset let in že — mrlič!“ Tako je šlo od ust do ust.

Vse se je zbralo — možje, fantje, žene, dekleta in deca, da so spremili Jelico v pomladno krasoto —

„Najlepše, najboljše dekle je umrlo“ . . .

„Bi'a je krotka, kakor golobica“ . . .

E. VAIDA, Čakovec

Dalje, kupuje ista tyrdka vedno vsako množino perutnine in divjačine.

PERJE!

kokošje, purje, gosje, račje naravno, s strojem očiščeno in čebano, dobavlja v vsaki množini

Pro domo, a velja tudi za druga mesta.

(Vsem onim, ki se radi umetno jezijo).

Dasi, ali ker je Ptuj malo mesto, imajo njega prebivalci, zlasti vplivnejši, eksponirani meščani prav sumljivo prijetno dolžnost, biti in sodelovati v odločitih celega tuceta društev, zavodov in raznih ustanov.

Kako te častne in odgovorne funkcije izvršujejo, je stvar energije, kakor volje in sposobnosti vsakega posameznika, med katerimi pa menda ni nobenega Julija Cezarja, ki bi hkrati opravljaj kar po pet važnih opravil. Pri vsem tem pa ne smemo mimu dejstva, da so vsa omenjena odborniška mesta, dasi odgovorna, le „Tittel ohne Mittel“ izvzemši mest raznih upravnih svetnikov pri raznih delniških družbah in raznih skritih sinekur — torej zgolj častna mesta. Častihlepju je torej v obilni meri zadoščeno. Drugo vprašanje pa je, če so vsi po visokozvenečih naslovi hrepeneči tudi aktivni (delujoči) odborniki, ne samo nekaki „poglavari“ radi časti in reprezentance. Navadno

Prva je zaklicala Anica: „Jelica pridi, vijolice cveti!“ —

Jelica ni odgovorila.

In Anica je namignila Marici, naj ona poskusi:

„Zaklič ti!“

In Marica je zaklicala: „Jelica, prve rožice cvetijo; zvončki te kličejo!“

„Ali Jelica ni odgovorila.“

Vprašala je Olgica:

„Pridi Jelica! Vse cveti, solnček si je in fantje povprašujejo za teboj! — Ali prideš?“

Ko Jelica tudi topot ni ničesar odgovorila, so odšle žalostne nabirat prvih cvetlic za oltar Marijin.

Tiho je postalo naenkrat vse naokrog. Iz gozda je prihajalo kakor pesem, še nikdar in nikjer zapeta:

„Vstani moja rožica!

Zlato solnce se smeji, —

gora, log in gozd cveti! . . .

Vstani moja ljubica,

pojdi v gozdč moj z menoj“ . . .

Od svilenozelenih gor je gumevalo: Z menoj, menoj! . . .

Jelica pa je sedela v svoji sobici in strmela v droben pristan pred seboj; ni ga razumela, ni spoznala skrivnosti,